

חק לישראל – פרשת מטות יום ה'

תורה – במדבר פרק לא'

(ו) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמָּטָה לַעֲבָא אֹתָם וְאֵת פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַעֲבָא וְכָלֵי הַקֹּדֶשׁ וְחֻצְצֵרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ: (ו) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמָּטָה לַעֲבָא אֹתָם וְאֵת פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַעֲבָא וְכָלֵי הַקֹּדֶשׁ וְחֻצְצֵרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ: (ו) וַיִּשְׁלַח יְתְהוֹן מֹשֶׁה אֶלְפָּא לְשִׁבְטָא לְחִילָא יְתְהוֹן וְיָת פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר כַּהֲנָא לְחִילָא וּמְנֵי דְקוּדְשָׁא וְחֻצְצֵרוֹת יִבְבְּתָא בְּיָדֵיהּ:

(ז) וַיִּעֲבְאוּ עַל מְדִינָא כְּאֲשֶׁר עָנָה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וַיַּהֲרֹגוּ כָּל זָכָר: (ז) וַיִּעֲבְאוּ עַל מְדִינָא כְּאֲשֶׁר עָנָה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וַיַּהֲרֹגוּ כָּל זָכָר: (ז) וַאֲתִּיחִילוּ עַל מְדִינָא כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וְקִטְלוּ כָּל דְכּוּרָא:

(ח) וְאֵת מַלְכֵי מְדִינָא הָרְגוּ עַל חֲלָלֵיהֶם אֶת אַוִי וְאֵת רָקִם וְאֵת עֹזֵר וְאֵת חוּר וְאֵת רַבְעֵי חַמְשֵׁת מַלְכֵי מְדִינָא וְאֵת בְּלָעָם בֶּן בְּעוּר הָרְגוּ בְּחָרְבִּי: (ח) וְאֵת מַלְכֵי מְדִינָא הָרְגוּ עַל חֲלָלֵיהֶם אֶת אַוִי וְאֵת רָקִם וְאֵת עֹזֵר וְאֵת חוּר וְאֵת רַבְעֵי חַמְשֵׁת מַלְכֵי מְדִינָא וְאֵת בְּלָעָם בֶּן בְּעוּר הָרְגוּ בְּחָרְבִּי: (ח) וְיָת מַלְכֵי מְדִינָא קִטְלוּ עַל קִטְלֵיהוֹן יָת אַוִי וְיָת רָקִם וְיָת עֹזֵר וְיָת חוּר וְיָת רַבְעֵי חַמְשֵׁת מַלְכֵי מְדִינָא וְיָת בְּלָעָם בֶּר בְּעוּר קִטְלוּ בְּחָרְבָא:

(ט) וַיֵּשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נְשֵׁי מְדִינָא וְאֵת טַפָּם וְאֵת כָּל בְּהֵמָתָם וְאֵת כָּל מִקְנֵיהֶם וְאֵת כָּל חֵילָם בְּזָזוֹ: (ט) וַיֵּשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נְשֵׁי מְדִינָא וְאֵת טַפָּם וְאֵת כָּל בְּהֵמָתָם וְאֵת כָּל מִקְנֵיהֶם וְאֵת כָּל חֵילָם בְּזָזוֹ: (ט) וְשָׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יָת נְשֵׁי מְדִינָא וְיָת טַפְלֵיהוֹן וְיָת כָּל בְּעִירְהוֹן וְיָת כָּל גִּיתֵיהוֹן וְיָת כָּל נַכְסֵיהוֹן בְּזוֹ:

(י) וְאֵת כָּל עֲרִיָּהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת כָּל טִירְתָּם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ: (י) וְאֵת כָּל עֲרִיָּהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת כָּל טִירְתָּם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ: (י) וְיָת כָּל קְרוּיָהוֹן בְּמוֹתְכַנְיָהוֹן וְיָת כָּל בֵּית סַגְדָּתְהוֹן אוּקִידוּ בְּנוֹרָא:

רש"י

(ח) חמשת מלכי מדין – וכי איני רואה שחמשה מנה הכתוב למה הוזקק לומר חמשת אלף ללמדך ששון כולם זענה והשון כולם צפורענות. זלעם הלך שם לטול שכר עשירים וארבעה אלף שהפיל מישראל זענתו (ספרי) ויאלץ ממדין לקרואת ישראל ומשיאן ענה רעה אמר להם אם כשהייתם ששים רבוא לא יכולתם להם. ועכשיו צ"ב אלף אתם זאים להלחם. נתנו לו שכרו משלם ולא קפחיהו: **בחרב** – הוא זא על ישראל והחליף אומנתו באומנותם שאין נושעים אלף צפיהם ע"י תפלה וצקשה. וזא הוא ותפץ אומנותם לקללם צפיו אף הם זאו עליו והחליפו אומנותם באומנות האומות שזאין בחרב שנא' (זכרית כז) ועל חרבך תחיה:

(י) טירתם – מקום פלטרין שלהם שהוא לשון מושב כומרים יודעי חוקיהם. ד"ל לשון מושב

(ו) אותם ואת פינחס – מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כולם. ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר אמר הקב"ה מי שהתחיל במאה שנה כזבי בת רור יגמור. ד"ל שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו שנא' (זכרית לז) והמדינים מכרו אורו (כזרה מ) ומנין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף שנא' (שמות ו) מזנות פוטיאל מזרע יתרו שפיטם עגלים לע"ל ומזרע יוסף שפטפט ביצרו. ד"ל שהיה משוח מלחמה: וכלי הקדש – זה הארון והאיץ שהיה זלעם עמהם והפריח מלכי מדין בכשפים והוא עצמו פורח עמהם הראה להם את האיץ שהשם חקוק בו והם נופלים לכך נאמר על חלליהם במלכי מדין שנופלים על החללים מן האויר וכן זלעם כתיב על חלליהם (זכרית יח) יהושע יג: צידו – זכרונותיו וכן (זכרית כח) ויקח את כל ארצו מידו:

חק לישראל – פרשת מטות יום ה'

פריהם כמו שמתורגם סרני פלשתים טורני פלשתאי:

נביא – יהושע פרק יד' ג'–ז'

(ג) כִּי נָתַן מֹשֶׁה נְחֻלַּת שְׁנֵי הַמִּטּוֹת וַחֲצֵי הַמַּטֵּה מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְלַלְוִיִּם לֹא נָתַן נְחֻלָּה בְּתוֹכָם: (ג) ארי יהב משה אחסנת תרין שבטין ופלגות שבטא מעיברא לירדנא וללואי לא יהב אחסנא ביניהון:

(ד) כִּי הָיוּ בְּנֵי יוֹסֵף שְׁנֵי מִטּוֹת מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וְלֹא נָתַנוּ חֵלֶק לַלְוִיִּם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אִם עָרִים לְשִׁבְתָּם וּמְגֵרְשֵׁיהֶם לְמִקְנֵיהֶם וּלְקִנְיָנָם: (ד) ארי הוו בני יוסף תרין שבטין מנשה ואפרים ולא יהבו חולק ללואי בארעא אלהן קרוין למתב ורחחיהון לבעיריהון ולגיתיהון:

(ה) כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בֶּן עִשׂוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחְלְקוּ אֶת הָאָרֶץ: (ה) כמא דפקד יי ית משה כן עבדו בני ישראל ופליגו ית ארעא:

(ו) וַיִּגְשׁוּ בְּנֵי יְהוּדָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כָּלֵב בֶּן יִפְנֵה הַקְּנִזִּי אֶתְּהָ יָדַעְתָּ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים עַל אֲדוֹתַי וְעַל אֲדוֹתֶיךָ בְּקֹדֶשׁ בְּרָנַע: (ו) וקריבו בני יהודה לות יהושע בגלגלא ואמר ליה כלב בר יפנה קניזאה את ידעתא ית פתגמא דמליל יי עם משה נביא דיי על עסק דילי ועל עסק דילך ברקם גיאה:

(ז) בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה אָנֹכִי בְּשַׁלַּח מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה אֶתִּי מִקְדֹּשׁ בְּרָנַע לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ וְאָשֵׁב אֹתוֹ דָּבָר כַּאֲשֶׁר עִם לִבִּי: (ז) בר ארבעין שנין אנא כד שלח משה עבדא דיי יתי מרקם גיאה לאללא ית ארעא ואתיבית יתיה פתגמא כמא דהוה עם לבי:

רש"י

(ז) כאשר עם לבני – ולא כאשר עם פי, וזה שנאמר שם (צמדבר יד כד): עקב היתה שמהגלים היו בענה אחת, וירא כלב לומר להם שלא יאמר כמותם, וכשזא, הכחיסם, וואחד כלב:

בתובים – תהילים פרק קז' לא'–לה'

(לא) יוֹדוּ לַיהוָה חֲסֵדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם: (לא) יהודון קדם יי מטול חסדיה ומשתען פרישותיה לבני נשא:

(לב) וַיְרֹמְמוּהוּ בְּקֹהֶל עָם וּבְמוֹשָׁב זְקֵנִים יְהַלְלוּהוּ: (לב) ומרוממין יתיה בכנישת עמא בית ישראל ובסנהדרין דחכימא ישבחון יתיה:

(לג) יֵשׁם נְהֹרֹת לְמִדְבָּר וּמִצְאֵי מַיִם לְעַמְּאוּן: (לג) שוי נהרותא היך מדברא ומפקנות מיא היך צחותא:

(לד) אֶרֶץ פְּרִי לְמַלְחָה מְרֻעַת יוֹשְׁבֵי בָהּ: (לד) ארעא דישראל דעבדא פרי צדא היך סדום דאתהפכת מן בישות יתבין בה:

חק לישראל – פרשת מטות יום ה'

שמה בנה של זו בא לו אצל זו: איבעיא להו דבר בחזקתו דקאמר רבן שמעון בן גמליאל דאינה מרחמת אלא אם כן יולדת הא היכא דאוליד חיישינן לרחומי או דלמא דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא ליה למאי נפקא מינה למלקא עלה משום אותו ואת בנו אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לקי ואי אמרת דלא דידה נמי מרחמא לא לקי מאי תא שמע רבן שמעון בן גמליאל אומר הלוקח בהמה מן העובד כוכבים אינו חושש שמה בנה של אחרת היה מי קתני הוא היה קתני ה"ק אינו חושש שמה בנה של אחרת אלא אם כן היה לה ולד מעיקרא תא שמע נכנס בתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמה בנה של זו בא לו אצל זו או שמה בנה של זו בא לו אצל זו אמאי ליחוש דלמא רחומי רחים במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלא דידה תא שמע דבר בחזקתו [וכן] כו' מאי לאו רישא דומיא דסיפא מה סיפא ודאי דידה אף רישא ודאי דידה מידי איריא האי כדאיתא והאי כדאיתא ומאי וכן אפטורה דבכורה:

רש"י על הגמרא

הבכורה לאין חוששין שמה מרחמא בן חברתה אלא ר"כ היה לה וולד אחר מעיקרא הלכך לענין בכורה ולאי פטורה אכל לענין אותו ואת בנו ספיקא הוא: דלמא רחומי רחים – הואיל ולכולן הוי ולדות אלא ולאי אפי' ילדה אינה מרחמת אלא שלה ומשני במקום דידה כו': הדבר בחזקתו וכן – כלומר דקתני סיפא וכך היה רש"י אומר הנכנס כו' מאי לאו מדסיפא דקתני וכן כו': ולאי דידה – דכל חדא וחדא התלוי בה דידה הויא דהא אמרת במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלאו דידה רישא נמי דקתני הדבר בחזקתו בולדאי דידה מחזקינן לה ולענין אותו ואת בנו נמי לקי: הא כדאיתא – וסיפא ולאי רישא ספק: ומאי וכן – הואיל ולא דמו: ומשני לפטורא – להא דמו דכי היכי דסיפא פטורות ולאי דהא ולאי נקבות תלויות במבכירות ללא שבקא דידה דקאי קמה ומרחמא דלאו דידה רישא נמי פטורות מן הבכורות ולאי דא"נ לא דידה הוא יחא יולדת אחרינא ואינה מרחמת אלא אם כן יולדת ולעולם לענין אותו ואת בנו ספק:

מרחמת – אהבת בן חברתה: ומלא זכרים – שגולדים עכשיו תלוין וכרוכין ויונקין הזקות שנפטרו כבר מן הבכורה ונקבות הגולדות עכשיו מלא תלויות במבכירות להשתא אין כאן לכהן כלום דזכרים אין שום בכור שהרי בני הזקות הן ונקבות התלויות במבכירות אין לין בכורות נוהגת בהן: אין חוששין – להחמיר ולספקן בספק בכורות ולומר שמה בנה של זו בא לו אלא זו זכרים בני המבכירות: שאינה מרחמת – וולד בהמה אחרת: אא"כ יולדת – אם היה לה וולד מתחלה להאי ולאי א"נ לא הוי האי וולד דידה פטורה מן הבכורה דהא הוה לה אחרינא ומיהו היכא דילדה חיישינן לרחומי שמרחמת וולד בהמה אחריתי: למאי נפקא מינה – הא לענין בכורה ממה נפשך פטורה דאי האי לאו דידה הא הוה לה אחרינא: למילקי עליה – להאי שכרוך אחריה משום אותו ואת בנו: לא לקי – דלמא לאו דידה הוא: אין חוששין כו' – אלמא בולדאי לילה מחזיק ליה ללא מרחמא אלא דידה: מי קתני – אין חוששין שמה בנה של אחרת הוא: היה קתני – והכי קאמר ממה נפשך פטורה מן

חק לישראל – פרשת מטות יום ה'

זוהר – חיי שרה דף קלג' ע"ב

רבי חזקיה פתח ואמר, (ישעיה מב) מי נתן למשיסה יעקב (דף קלד ע"א) וישראל לבוזזים הלא יי וגו'. תא חזי, מזמנא דאתחרב בי מקדשא ברבאן לא שריין בעלמא ואתמנעו, כביכול אתמנעו מעילא ותתא, וכל אינון שאר דרגין תתאין מתתקפי ואולי ושלטי עלייהו דישראל בגין דאינון גרמו בחובבייהו: האי קרא לא אתיישבון מליה דכתיב מי נתן למשיסה יעקב, פיון דאמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל, מהו חטאנו לו, חטאו לו מבעי ליה, ואי אמר חטאנו לו, מאי ולא אבו, ולא אבינו מבעי ליה:

אלא בשעתא דאתחרב מקדשא ואתוקד היכלא ועמא אתגלי, בעיא שכינתא לאתעקרא מדוכתה ולמיהה עמהון בגלותא, אמרה איהה בקדמיתא למחמי ביתאי והיכלאי ואפקוד על דוכתי דכהני וליואי דהוו פלחין בביתאי:

אמר רבי אלעזר בההיא שעתא אסתפלת פנסת ישראל לעילא וחמאת דבעלה אסתלק מנה לעילא לעילא, נחתת לתתא עאלת בביתא ואסתפלת בכל אינון דוכתי, ואשתמע קלא לעילא לעילא ואשתמע קלא לתתא. הדיא הוא דכתיב (ירמיה לא) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' ואוקמוה:

פיון דעאלת בגלותא אסתפלת בעמא וחמאת דדחקי לון ורמסי לון בגלותא בין רגלייהו דשאר עמין, כדין אמרת (ישעיה מב) מי נתן למשיסה יעקב וגו'. ואינון אמרין הלא יי זו חטאנו לו. והיא אמרת ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו:

ובשעתא דזמין קודשא בריה הוא למפקד על עמיה, פנסת ישראל תיתוב מן גלותא בקדמיתא (אמר ליה קודשא בריה הוא) תיהך לביתא, בגין דבית המקדש יתבני בקדמיתא, ויימא לה קודשא בריה הוא קומי מעפרא. היא תבת ואמרה לאן אתר איהך, ביתאי חרב היכלי אתוקד בנורא:

עד דקודשא בריה הוא יבני בי מקדשא בקדמיתא ויתקין היכלא ויבני קרתא דירושלם, ולבתר יוקים לה מעפרא. הדיא הוא דכתיב (תהלים קמז) בונה ירושלים יי וגו'. בונה ירושלים בקדמיתא ולבתר נדחי ישראל יכנס, ויימא לה (ישעיה נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו'. ויתכניש גלותהון דישראל. הדיא הוא דכתיב בונה ירושלים יי, בקדמיתא, ולבתר נדחי ישראל יכנס. וכדון הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם דא תחית המתים. וכתיב, (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו'. ברזך יי לעולם אמן ואמן:

חק לישראל – פרשת מטות יום ה'

הלכה – הרמב"ם הלכות תפילה פרק יב'

(ה) כל אחד ואחד מן הקורין פותח ספר תורה ומביט למקום שהוא קורא בו ואח"כ אומר ברכו את יי' המבורך וכל העם עונין ברוך ה' המבורך לעולם ועד וחוזר ומברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה יי' נותן התורה וכל העם עונין אמון ואחר כך קורא עד שישלים לקרות וגולל הספר ומברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר נתן לנו תורתו תורת אמת והיי עולם נטע בתוכנו ברוך אתה יי' נותן התורה:

(ו) אין הקורא בתורה רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמון מפיו הציבור קרא וטעה אפילו בדקדוק אות אחת מחזירין אותו עד שיקראנה בדקדוק ולא יקראו שנים בתורה אלא האחד לבדו קרא ונשתתק יעמוד אחר תחתיו ויתחיל ממקום שהתחיל הראשון שנשתתק ומברך בסוף:

לע"נ

זאב וזיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה בת שמואלה, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.